

మేదునాల

గజల్

తెలుగు ప్రేమ గీతములు

రచన : ఆమన్ హిందూస్థానీ

మేధోశాల (గజల్)

తెలుగు ప్రేమ గీతములు

రచన : అమన్ హిందూస్థానీ

గజల్ యొక్క చరిత్రనూ మరియు దాని యొక్క
ఛందోబద్ధమైన రచనా విధానమునూ, విశదముగా
వివరించి ప్రోత్సహించే మొట్టమొదటి

తెలుగు పుస్తకము

MADHU SALA

First Print : 2008

Price : 70-00

© Author

For Copies : K. Anand Mohan
28/A. 6/A Main, 11th Cross
3rd Phase, J.P. Nagar
Bangalore - 560 078
Mobile : 9448551150

Printed at : Anupama Printers,
Green view, 126, Shantinagar,
Hyderabad - 500 028.
Ph : 040-23391364

అంకితం

యాదేవీ సర్వ భూతేషు - మాత్యరూపేణ సంస్థితా !

నమస్తస్మై - నమస్తస్మై - నమస్తస్మై - నమో నమః !!

శ్రీ కనకదుర్గ పాదపద్మములకు

“అమన్ హిందూస్థానీ”

(ఆనంద్ మోహన్ ఆశ్రయ)

ఆఖిరి మొగల్ చక్రవర్తి

సిరాజుద్దీన్ షాః బహద్దూర్ షాః జఫర్ (మరణం : 1886)

నకిసీకి ఆంఖ్కా నూర్ హూ c ।

నకిసీకె దిల్కా కరార్ హూ c ॥

జోకిసీకె కామ్న ఆసకే ।

వో ఎక్ ముష్త్ - ఎ - గుబార్ హూc॥

(జఫర్)

ఎవ్వరి కంటివెలుగునూ కాను నేను ।

ఎవ్వరి గుండెపలుకునూ కాను నేను ॥

ఎవ్వరికీ ఎందుకూ పనికిరాని ।

ఒక పిడికెడు ధూళిని (మాత్రమే) నేను ॥

(అమన్)

గమనిక : కరార్ = పలుకు, నిర్ణయం, ధైర్యం, ప్రశాంతి.

Jnanpith Awardee

Dr. C. Narayana Reddy Ex. M.P.
M.A., Ph.D., D.Litt.

జ్ఞానపీఠ అవార్డు గ్రహీత

డా. సి. నారాయణరెడ్డి, ఎక్స్ ఎం.పి.

ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి., డి.లిట్.

PRESIDENT

Andhra Saraswatha Parishath
Tilak Road, Hyderabad-500 001.
Phone : (Off) 24753724

అధ్యక్షులు : ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తు

అభినందన

“మధుశాల” అనే ఈ గ్రంథంలో గజల్ కు సంబంధించిన, సర్కాంగీణ లక్షణాలకు సంబంధించిన, విశ్లేషణ వుంది, వివరణవుంది. గజల్ లక్షణజ్ఞుల ద్వారా తానుపొందిన పరిజ్ఞానంతో ఈ గ్రంథంలో గజల్ కు కావలసిన మల్లా, మల్లా, రదీఫ్, కాఫియా మొదలైన అంశాలను గురించి శ్రీ కె. ఆనందమోహన్ సముచిత సమాచారాన్ని సమకూర్చారు.

ఈ గ్రంథంలోని రెండో భాగంలో తాను స్వయంగా రచించిన గజళ్లను పొందుపరిచారు. రదీఫ్, కాఫియాలతోపాటు గజల్ కు వుండవలసిన లయ నియతినీ చాలావరకు పాటించారు. మాత్రం సంఖ్యలో తేడావున్నా, ఈ గజళ్లలోని అన్ని పంక్తులూ గాన యోగ్యంగా ఉన్నాయి.

గజల్ రచనలో, స్వర రచనలో 30 సంవత్సరాల అనుభవం వున్న శ్రీ ఆనంద మోహన్, గజల్ ప్రేమికులకు ఉపయుక్తంగా వుండే ఈ గ్రంథాన్ని రచించినందుకు నా హాల్కీకాభినందన.

విషయసూచిక

అంకితం

Part - 1

1. అభినందన - డా॥ సి. నారాయణరెడ్డిగారు
2. పరిచయం - వసుంధరా చక్రవర్తి
3. గజల్ జీవితగాథ - గరణి రాధాకృష్ణ
4. మనలో మన మాట - అమన్
5. గజల్ కు సంబంధించిన కొన్ని ఉర్దూ పదాలు మరియు
వాటి తెలుగు అర్థాలు - అమన్

Part - 2

6. తెలుగు గజళ్ళు - రచన : “అమన్”
7. ఫారసీ గజల్ చరణాలు - తెలుగు స్వేచ్ఛానువాదము : అమన్
8. ఉర్దూ గజల్ చరణాలు - తెలుగు స్వేచ్ఛానువాదము : అమన్
9. కృతజ్ఞతాంజలి - అమన్

పరిచయం

ఏ భాష వారితోనైనా, ఏ రాష్ట్రం, లేక దేశం వారితోనైనా, అరమరికలు లేకుండా కలిసిపోయే స్వభావం మన తెలుగు వారిది. ఐనా, రాష్ట్రం విడిచి బయట నివసించే తెలుగు వారు, సహజంగానే తమ తెలుగుభాష అన్నా, తమ రాష్ట్రం అన్నా, కొంచెం ఎక్కువగానే ప్రేమాభిమానాలు పెంచుకుంటారు. ఇతర భాషల వారికి మన భాష గురించీ, సంగీత సాహిత్య నాట్యాది కళల గురించీ తెలియచేయాలని తాపత్రయ పడ్డారు. నిస్వార్థబుద్ధితో మన తెలుగుభాషకు, సంస్కృతికీ ఎనలేని సేవలుచేసే ఈ ప్రవాసాంధ్ర సాంస్కృతిక రాయబారులు - నిజంగా ధన్యులు. ఈ కోవకు చెందినవారే రచయిత, గాయకుడు, సంగీత దర్శకుడు శ్రీ ఆనందమోహన్.

విద్యార్థిగా, ఆ తర్వాత వుద్యోగరీత్యా మధ్యప్రదేశ్, ఉత్తరప్రదేశ్, పంజాబ్, బెంగాల్ మరియు కర్ణాటక రాష్ట్రాలలో నివసించారు.

“ఇతర భాషల వారికి సంగీతం ద్వారా మన తెలుగు భాషను వినిపించటం నాకు చాలా ఇష్టం, ఐతే వారికి తెలియని తెలుగు భాషను విని, వారు కూడా ఆనందించాలికదా! అందుకనే, వారి భాషలలో జనాదరణపొందిన గాయనీ గాయకులు పాడిన పాటల ట్యూనులలోనే, తెలుగుపాటలు రాసి వినిపించినప్పుడు, వారు చాలా సంతోషించేవారు. ఈ ప్రయత్నంలోనే, సుప్రసిద్ధ పంజాబ్ గాయనీగాయకులైన శ్రీమతి అమర్నూరీ, సుధేష్ఠాహీర్, శ్రీ శార్దూల్ సికిందర్, శ్రీ గురుదాస్ మాన్లు పాడిన ట్యూనులకు తెలుగు పాటలు రాశాను. అలాగే పండిట్ భీమ్సేన్ జోషీ, శ్రీ సుధీర్ ఫడ్కే, శ్రీమతి అనుపమాదేశ్పాండే, శ్రీమతి ఉత్తరాకేల్కర్ మొదలైన వారి మరారీ పాటల ట్యూనులకు, శ్రీ పన్నాలాల్ భట్టాచార్య, శ్రీ ధనంజయ భట్టాచార్య పాడిన బెంగాలీ ట్యూనులకు తెలుగు గీతాలు రాసి వినిపించాను.

1981 సంవత్సరంలో “తాన్సేన్ సంగీత్ సమారోహ్” సందర్భంగా, ఆగ్రా పట్టణంలోని “ట్రాన్ హాల్” లో మీరాబాయి, కబీర్ దాస్, తులసీదాస్, రాయిదాస్ మొదలైనవారి భజనల తెలుగు స్వేచ్ఛానువాదాలను పాడి అక్కడి సంగీత ప్రియులను రంజింపచేశాను.” అంటారు ఆనందమోహన్.

సంగీతంలో మొదటి పాఠాలు విజయవాడ ‘అకాశవాణి’ ఆర్డిస్టు ఐన, తనతల్లి పంకజాదేవిగారి వద్ద, తన తండ్రిగారైన నటసార్వభౌమ చక్రపాణిగారి వద్ద నేర్చుకున్నారు.

తను కూడా, శ్రీ మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి, శ్రీమతి శ్రీరంగం గోపాలరత్నం, వింజమూరి లక్ష్మి శ్రీ వింజమూరి శివరామారావు మొదలైన వారితో కలిసి విజయవాడ ఆకాశవాణి నాటికలలో పాల్గొన్నారు. ఆ తర్వాత హైదరాబాద్ లో నివసించినప్పుడు హైదరాబాద్ ఆకాశవాణిలో “గీత్ మరియు భజన్స్” పాడారు. బెంగుళూరులో ప్రొఫెసర్. ప్రతాప్ కుమార్ టోలియా మరియు వారి సతీమణి శ్రీమతి సుమిత్రా టోలియా గార్ల వద్ద హిందూస్థానీ సుగమ సంగీతం, మరియు స్వరరచనలో శిక్షణ పొందారు. “వర్ణమాన్ భారతి ఇంటర్ నేషనల్ ఫౌండేషన్” లో హిందీ ప్లే బ్యాక్ సింగింగ్ కోర్సు చేశారు.

మధ్యప్రదేశ్ లోని “రేవా” పట్టణంలో, శ్రీమతి హేమలతా శర్మగారి వద్దా, శ్రీ గంగాధర్ నారాయణ్ త్రివేది గారి వద్దా, “గుణా” పట్టణంలో శ్రీ సదాశివ్ పట్వర్ధన్ గారి వద్ద “గీత్ మరియు భజన్స్” నేర్చుకున్నారు.

విద్యార్థి దశనుంచే ‘కరుణత్రి’ జంధ్యాల పాపయ్య శాస్త్రి గారి, శ్రీ ఎక్కిరాల కృష్ణమాచారిగారి ప్రోత్సాహంతో తెలుగు సాహిత్య రచన మొదలుపెట్టారు.

“అగ్రా” పట్టణంలో ఉస్మాద్ అన్వర్ ఖాన్ గారివద్ద, శ్రీ కమ్రుద్దీన్ బిజాపురీ గారివద్ద గజల్ రచనలోనూ, స్వరకల్పనలోనూ శిక్షణపొందారు. హైదరాబాద్ లో కూడా, మలక్ పేట్ట ‘మెహబూబియా’ హైస్కూలు ఉపాధ్యాయులైన శ్రీ చక్రవర్తుల నారాయణాచార్యుల గారివద్ద గజల్ రచనలో సలహాలు తీసుకున్నారు.

ఆ తర్వాత “అమన్” అనే కలం పేరుతో ఉర్దూ, తెలుగు, హిందీ భాషలో గజళ్ళు, గీతాలు మరియు భజన్స్ రాస్తున్నారు. రవ్వన్ భాషలో కూడా రచనలు చేశారు.

మనదేశంలోని సుప్రసిద్ధ ఆడియో కంపెనీలైన సుప్రీమ్ ఆడియో - హైదరాబాద్; సూపర్ క్యాసెట్స్ న్యూఢిల్లీ; సిబియస్ / సోని - ముంబాయి; హెచ్.ఎమ్.వి - కలకత్తా; సంగీతా । చెన్నై; ఆకాష్ / మార్స్ రికార్డింగ్ - బెంగుళూరులకు రచయితగా, సంగీతదర్శకుడుగా ప్రజాదరణపొందారు. శ్రీ దుర్గా నవరత్నమాల, శ్రీ వేంకటేశ్వర భజనాంజలి, సుప్రభాతరవళి, దేశభక్తి గీతాలు, భక్తి మాధురి, భక్తిమంజరి, భక్తిరంజని, రాధికా మాధవం, తిరువేంకటాధీశ, గోవిందాహరి గోవిందా, శివగానామృతం, రారాపోదాము జాతర, మావూరి చిలక, మొదలైనవి ఎన్నో క్యాసెట్లు ఇటు మన రాష్ట్రంలోనే కాక, అటు కర్ణాటక రాష్ట్రంలో కూడా ఎంతో ప్రజాదరణపొందాయి.

హైదరాబాద్ ప్రఖ్యాత గాయనీ గాయకులైన శ్రీమతులు రమాజగన్నాద్, వేదవతీ ప్రభాకరరావు, ఛాయాదేవి, శశికళాస్వామి, ఎమ్. విజయలక్ష్మి, సురేఖామూర్తి, కుమారి టి. జానకి, ఎల్. విజయలక్ష్మి, శ్రీయుతులు కె. గోపి, బొబ్బిలి భాస్కరరెడ్డి, కె. రామాచారి, గంగాధర్ మరియు బెంగుళూరుకు చెందిన శ్రీమతులు రత్నమాలా ప్రకాశ్, కస్తూరి

శంకర్, మంజుల గురురాజ్, బి.ఆర్. ఛాయా, శ్రీయుతులు పి.జి. తిలక్, జి.వి. అత్రి, సుందర్, కుమారి ఎన్.సి.సువర్ణ; మద్రాసుకు చెందిన శ్రీమతులు పి. సుశీల, వాణీజయరామ్, శ్రీయుతులు రామకృష్ణ, మనో (నాగూర్బాబు); తిరుపతికి చెందిన శ్రీ పారుపల్లి రంగనాథ్, శ్రీ నాగేశ్వరనాయుడు, ఈ క్యాసెట్లలో పాడారు.

శ్రీ ఆనందమోహన్ వృత్తిరీత్యా, ఏరోనాటికల్ ఇంజనీరు. హిందూస్థాన్ ఏరోనాటిక్స్ లిమిటెడ్, బెంగుళూరు డివిజన్లోని, ఎర్క్రాఫ్ట్ ఓవర్హాల్ విభాగానికి చెందిన “క్వాలిటీ కంట్రోల్” శాఖలో, సీనియర్ క్వాలిటీకంట్రోల్ ఇంజనీర్గా పనిచేశారు.

- వసుంధరా చక్రవర్తి

రెండవ భాగం

గృభిశ్చ

గమనిక : ఈ భాగంలో నేను రాసిన గజశ్చ. నేను వివిధ భాషలలో చదివిన సుమారు మూడువేల పైచిలుకు గజశ్చ యొక్క వివిధ రచన మరియు ఛందోవిధానాలకు, కేవలం ఉదాహరణలుగా రాసినవి మాత్రమే. అందుచేత వీటిలో కొన్ని రివీఫ్ లేని “గైర్ మురద్ధఫ్” మరియు తాళం, లయ లేని “బేబహర్” గజశ్చను కూడా ఉదాహరణలుగా చేర్చటమైంది.

కాని రచయితలు ఎల్లప్పుడు ‘రివీఫ్, కాఫియా’లతో ఛందోబద్ధమైన, ‘బహర్’తో లయబద్ధమైన గజశ్చను మాత్రమే, సాంప్రదాయ బద్ధంగా రాయటకు ప్రయత్నించాలి.

- అమన్.

నిన్న పోయెను ఎవుడో, రేపువచ్చునోరాదో-ఎవరికే మెరుకనే సాకీ!
 ఈ రోజు అన్నదే నిత్యమైన సత్యము - ఎడబాటులేలనే ఓ! సాకీ!!
 ❀ ❀ ❀ ❀ (అమన్)

నేను ఈ గజల్ రచించటానికి స్ఫూర్తి మరియు ఆధారము, ప్రఖ్యాత ఫారసీ కవి “హజరత్ ఒమర్ ఖయ్యాం” రచించిన రుబాయత్.

ఆ మహాకవికి నా మనః పూర్వక కృతజ్ఞతాంజలి.

- అమన్

గజల్

1. మధుశాలలో మధువు, ఎంతగ్రోలినగానీ - మరపురావేలనే సాకీ
మరుమల్లెవాసనలు, మరులుగొల్పెను నేడు-మరలిరావేలనే ఓ! సాకీ॥
2. ఆదిలోనే ప్రేమ అంతమౌనాయంచు - ఆరాటమాయనే సాకీ ।
ఆశలన్నీనేడు, అడియాశలగునటే - అరుదెంచవేలనే ఓ! సాకీ ॥
3. నిన్న పోయెను ఎప్పుడో, రేపు వచ్చునో రాదో - ఎవరికేమెరుకనే సాకీ ।
ఈ రోజు అన్నదే నిత్యమౌనత్యము - ఎడబాటులేలనే ఓ ! సాకీ ॥
4. క్షణమాత్ర మీ బ్రతుకు, క్షణమైన నిలువదు - క్షణము జరిగినరాదు సాకీ ।
క్షణక్షణము జీవించి, సుఖించవలెనిప్పుడే - క్షమించవేలనే ఓ ! సాకీ॥
5. తరచిచూచిన బ్రతుకు, తియ్యనికలకాదు - తరగనిబాధయనిచెప్పెనే “అమన్”
తెరపైనకనుపించు, తోలు బొమ్మలాట - తెలుసుకోవేలనే ఓ! సాకీ ॥

గమనిక: ఈ గజల్లో 'సాకీ' అన్న పదం

కాఫియా, రద్దీఫ్ అక్షరం -'నే'.

గజల్

1. మరల మరల నాకు సాకీ - మధువునియ్యవే వెంటనే ।
మంచి మంచి మాటలాడెద - మత్తుదిగిన వెంటనే ॥
2. సొగసు నీదని మరిసిపోవకు-నీసొగసులెంతకాలమే ।
సోకుగా నిన్నెవరుచూతురు-నీ సొగసు తగ్గిన వెంటనే ॥
3. రంగునిచ్చునుగోరింట - రోటరుబ్బినప్పుడే ।
బుద్ధివచ్చును మనిషికెప్పుడు - బొప్పికట్టిన వెంటనే ॥
4. ప్రేమ సృష్టికి మూలమూ - ప్రేమ అన్నది శాశ్వతం ।
పగలు, సెగలు ఆరిపోవును - ప్రేమపంచిన వెంటనే ॥
5. పరుల మనసును కాల్చువాడు - తానే కాలును ఓ! “అమన్” ।
దివ్యై, తానే కాలిపోవును - మిణుగు కాలిన వెంటనే ॥

గమనిక: ఈ గజల్ 'మత్లా' లో కూడా రెండవపంక్తిలో మాత్రమే రదీఫ్ వుంది రదీఫ్ అక్షరం : న. కాఫియా : 'వెంటనే'

గజల్

1. కనులు, కనులతో, ఒక్కక్షణము - కలిపిచూడవే నీవిలా ।
ప్రేమ దీపము గుండెలో - వెలిగించిచూడవే నీవిలా ॥
2. జీవితమే ఒక పయనము - గమ్యమెరుగరు ఎవ్వరూ ।
తోడుగా, నా నీడగా - నా వెంటరావే నీవిలా ॥
3. బ్రతుకు తోటలో వున్నవీ - పువ్వులూ మరిముల్లలూ ।
చేరుకుని నా తోటలోనికి - శోభనియ్యవే నీ విలా ॥
4. జీవితపు రణరంగమందున - గెలుపు ఓటమిలున్నవీ ।
నిబ్బరముగా గుండెనుంచుకు - గెలిచిచూడవే నీవిలా ॥
5. జీవితమే ఒక గొప్పవరమని - గజల్ పాడెను ఆ “అమన్” ।
జీవితమునకు శిరమువంచి - సలాము చేయ్యవే నీవిలా ॥

గమనిక : నీవిలా = నీవు + ఇలా (ఇలాగ) రదీఫ్ అక్షరం : వే
కాఫియా : 'నీవిలా'

End of Preview.

Rest of the book can be read @
<http://kinige.com/kbook.php?id=1547>

* * *